

Savaş
insan hakları
ve çocuk hakları açısından
kabul edilemezdir!

#ÇocuklarİçinHemenBarış
@cocuklarabaris

BASINA VE KAMUOYUNA

Bugün 4 Haziran, BM'nin belirlediği Uluslararası Çatışmalarda Etkilenen Çocuklar günü. Biz, Çocuklar İçin Barış Hemen Şimdi Girişimi olarak, Anayasa ve Türkiye'nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere taraf olduğu tüm insan hakları sözleşmelerinin ortak koruma alanı içinde yer alan, demokratik toplumların temel değerlerinden biri olan yaşam hakkının korunması bir yana ihlalinin son derece sıradanlaştığı bu günlerde çocukların yaşadıklarına bir kere daha dikkat çekmek amacıyla bir bilgi notu hazırladık. Bilgi Notu, ilk olarak 16 Ağustos 2015 tarihinde ilan edilmeye başlayan sokağa çıkma yasakları boyunca çocukların yaşadıkları yaşama hakkı ihlaline odaklanmaktadır.

Bu bilgi notu ile devletin; çocukların yaşam hakkını her şekilde korumakla yükümlü olduğunu bir kere daha hatırlatıyor, bu hak ihlalinin gerçekleştirilenlerin cezасız kalmaması talep ediyoruz.

Biliyoruz ki savaş, çatışma, yasaklar en çok çocukları etkiliyor... İşte bu yüzden, yeniden, her bir çocuk için acilen, barış içerisinde yaşama hakkı istiyoruz!

16 Ağustos 2015 – 1 Haziran 2016 tarihlerini içeren bilgi notu aşağıdadır:

#ÇocuklarİçinHemenBarış #ÇocuklarİçinŞimdiBarış

Twitter: @cocuklarabaris

Facebook: <https://www.facebook.com/cocuklaricinbarishemensimdi>

BİLGİ NOTU: 04.06.2016

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARINDA ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKKINA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

Türkiye'nin de imzalamış olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin resmi kanunu olan Çocuk Koruma Kanunu, çocukların yaşam hakkının korunmasını temel ilke olarak kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Koruma Kanunu uyarınca, Devlet, pozitif yükümlülüğü gereğince, çocukların yaşam hakkını tehdit eden her türlü uygulamaya karşı önlem almak ve politikalar geliştirmek zorundadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Olağanüstü Durumlarda ve Silahlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmalarına İlişkin Bildiri, silahlı çatışmalar esnasında çocukların yaşam haklarını tehdit eden her türlü uygulamaya karşı Taraf Devletlere çağrıda bulunmuştur;

- *“Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler”*
- *Askeri operasyonlar sırasında veya işgal altındaki topraklarda çatışmanın taraflarınca hapsedme, işkence yapma, kurşunlama, kitlesele olarak gözaltına alma, konutları tahrip etme ve zorla göç ettirme gibi, kadınlara ve çocuklara karşı işlenen baskıcı ve zalimane ve insanlık dışı fiiller suç olarak kabul edilir.*

Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde değerlendirildiğinde sokağa çıkma yasağı ilan edilen il ve ilçelerde çocukların en başta yaşam hakkı olmak üzere birçok hakkının ihlal edildiğine ilişkin bulgular söz konusudur;

16 Ağustos 2015 tarihinden bu yana 7 ildeki, en az 22 ilçede, sokağa çıkma yasakları süresince çocukların en temel yaşam ve sağlık hakları başta olmak üzere eğitim hakkı, seyahat özgürlüğü, barış içerisinde yaşama hakları gibi pek çok hak ve özgürlükleri ihlal edilmiştir.

Sokağa çıkma yasağı ilan edildiği tarihlerde yerleşim yerlerine giriş-çıkış sağlayan ana yollar kapatılmıştır. İlçeler askeri ve polis zırhlı araçlarıyla abluka altına alınmıştır. Operasyonlar gerçekleştirildiği sivil can ve mal güvenliğinin dikkate alınmamış, hangi hanelerde çocuk, hamile kadın, engelli, 65 yaş üstü yaşlı, kronik hastalığı olan insanların olup olmadığının tespitinin yapılmamıştır.

Operasyon süresi içinde insanlar ateşli silahlarla vurulmuş, vurulan kişiler tedavi alanlarına erişememiştir.

Sokağa çıkma yasaklarının yaşanmaya başlandığı 16 Ağustos 2015 tarihinden 1 Haziran 2016 tarihine kadar, sadece sokağa çıkma yasakları ilan edilen yerlerde ve yasak sırasında en az 80 çocuğun yaşam hakkı ihlal edilmiştir. Yaşamını kaybeden çocukların isimleri ve yaşları şöyledir¹:

1. Cemile Çağırğa (10)
2. Özgür Taşkın(18)
3. Bünyamin İrci(14)
4. Muhammed Tahir Yaramış (35 günlük)
5. Selman Ağar(10)
6. Osman Çağlı (18)

¹ TIHV Sokağa Çıkma Yasaklarına ilişkin raporları ile İnsan hakları İhlali Günlük Raporlarından yararlanılmıştır.

7. Mehmet Sait Nayici(16)
8. Elif Şimşek(8)
9. Berat Güzel(12)
10. Vedat Akcanım (17)
11. Deniz(17)
12. Barış Çakıcı(10)
13. Doğan İnce(16)
14. Şeyhmus Düşerge(18)
15. Helin Şen(12)
16. İdris Cebe(18)
17. Ferhat Gensür(17)
18. Mehmet Reşit Arıcı(17)
19. Hakan Doğan(15)
20. Rozerin Çukur(17)
21. Murat Menekşe(13)
22. Erhan Keskin(18)
23. İbrahim Akhan(15)
24. Doğan İşi (18)
25. Miray İnce(3 aylık)
26. Hüseyin Ertene(16)
27. Hüseyin Selçuk(5)
28. Bişeng Goran(12)
29. Nidar Sümer(17)
30. Garip Mubarız (18)
31. Yakup Isırgan(18)
32. Yusuf Akalın(12)
33. Büşra Akalın(10)
34. Hayrettin Şınık(10)
35. Hüseyin Paksoy(16)
36. Selman Erdoğan
37. Sultan Irmak(16)
38. Abdullah Gün(16)
39. Tahir Akdoğan(16)
40. Sabri Sezgin(18)
41. Ferhat Karaduman(16)
42. Nursel Dalmış(18)
43. Murat Şimşek(16)
44. Mustafa Gasyak(16)
45. Kasım Yana(18)
46. Ekrem Sevilgen(17)
47. Hasan Ayaz(14)
48. Yılmaz Geçim (15)
49. Mesut Özer(17)
50. Cengiz Gerem(15)
51. Hakkı Külte(13)
52. Veysi Bademkiran(17)
53. Yasemin Çıkmaz(17)
54. M. Emin İdim (çocuk)
55. Tahir Çiçek(çocuk)
56. Meryem Akyol(17)
57. Hüseyin Kayaalp(16)
58. Harun Çağlı(4)
59. Ayşenur Geçit(6)
60. Reşit Eren(17)
61. Axin Kanat(16)
62. İbrahim Bilgin(18)
63. Mehmet Mete Kutluk(11)
64. Necati Öden(18)
65. Aydın Mete(16)
66. Mazlum Kapalıgöz(17)
67. Orhan Abay(16)
68. Sevilay Yıldız(15)
69. Fatma Eraslan(13)
70. Mete Ağırhan(15)
71. Ahmet Varlı(15)
72. Veli Aşar(18)
73. Ramazan Gümüş(14)
74. Hidayet Tek(4)
75. Bayram Tatar(16)
76. Özgür Çelenk(18)
77. Rahime Sanır(14)
78. Esra Şalk(2)
79. Müslüm İlhan (8)
80. Enes Erdem (9)

Yaşam hakkı ihlal edilen çocuklar, açılan ateş sonucu yaşamını yitiren çocuklar, sağlık hizmetine erişemediği için yaşamını yitiren çocuklar ve çevresel riskler sebebiyle yaşamını yitiren çocuklar olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. *Aşağıda sebeplere göre; çocukların yasaklar boyunca yaşadıkları hak ihlalleri açıkça ortaya koyan bazı örnek olaylar ve tanıklıklar aşağıda verilmiştir².*

1.1. Açılan Ateş Sonucu Yaşamını Yitiren Çocuklar

17 Ocak 2016 – Hayrettin Şınık (10 Yaş)

² Bu bilgiler İHD, TİHV ve Gündem Çocuk Derneği raporlarından yararlanarak derlenmiştir.

Kale mahallesinde Şeyh Seyda Camisi yakınlarında bir eve havan topu mermisi isabet etmesi sonucu biri çocuk 3 kişi yaralandı. Yaralılardan Hayrettin Şınık hastaneye kaldırılırken yaşamını yitirdi.

21 Aralık 2015 – Mehmet Mete (11 Yaş)

Şırnak Silopi’de evlerine tanklardan atılan top mermisinin kendisine isabet etmesi sonucu 11 yaşındaki Mehmet Mete yaşamını yitirdi.

10 Eylül 2015 – Selman Ağır (10 Yaş)

10 yaşındaki Selman Ağır, Cizre’de keskin nişancıların açtığı ateş sonucunda yaşamını yitirdi.

7 Eylül 2015 – Cemile Çağırca (10 Yaş)’nın Annesi Emine Çağırca

"Evimiz yüksek bir noktada. Cizre'den de patlama ve silah sesleri geliyordu. Ne olup bittiğini görmek için kapının önüne çıkıp baktık. Birden bize de ateş edilmeye başlandı. Avluya kaçtık. Cemile önümde düştü, ben de üzerimize yağan kurşunlardan korunmak için Cemile'nin üzerine kapattım kendimi. Kalktığımda Cemile'nin yaralandığını gördüm. Bağırdım yardım istedim ama Cemile kollarımda can verdi."

Cemile Çağırca’nın cansız bedeni 3 gün derin dondurucuda bekletilmek zorunda kalmıştır;

"Kollarımda can verdi. O gece kızımın cesedini koynuma alarak uyudum. Sabah saçlarına ve ellerine kına yaktım. Sonra onu yıkayıp kefenledik. Cesedi bozulmasın diye, kayınbiraderimin evindeki derin dondurucuyu getirip kızımı içine koyduk. Üç gün boyunca kızımın cesedini buzlukta beklettik. Daha sonra da milletvekilleri gelince cenazesini hastanenin morgunu götürdük."

28 Aralık 2015 – Hüseyin Selçuk (5 Yaş)

Cudi Mahallesi’nde evlerinin bahçesinde oynayan Hüseyin Selçuk özel hareket timlerinin açtığı belirtilen ateş sonucunda ensesinden vurularak yaşamını yitirdi.

8 Ocak 2016 – Rozerin Çukur (17 Yaş)

17 yaşındaki Rozerin Çukur isimli çocuk, sokağa çıktığı esnada başına isabet eden bir kurşun dolayısıyla yaşamını yitirdi.

27 Ağustos 2015 – Baran Çağlı (7 Yaş)

Cizre’de Garnizon Komutanlığı’na yapılan saldırıda 7 yaşındaki Baran Çağlı yaşamını yitirdi.

31 Mayıs 2016 – Halime Birlik (4 Yaş)

Şırnak’ın Silopi İlçesi’nde zırhlı polis aracının geçişi sırasında rögar kapağına yerleştirilen el yapımı patlayıcının infilak ettirilmesi sonucu Halime Birlik isimli çocuk yaşamını yitirdi.

12 Ekim 2015 – Helin Şen (12 Yaş)’in Babası Ekrem Şen

Diyarbakır Valiliği’nin “örgüt mensuplarının polislere yönelik saldırısında yaralandığını” belirttiği Helin Şen’in babası “Kızım sabah ekmek almaya gidiyordu. Cadde üzerindeki polisler sıkıyor. Tek kurşunla kafasına sıkıyorlar. Küçük kız olduğunu görmüyorlar mı? Yalan söylüyorlar. Kesinlikle öyle bir şey yok.

Vururken çocuğumu hastaneye götürmüyorlar. Yerde kalıyor, hayatını kaybediyor, ambulans geliyor, iki saat geçiyor hastaneye götürülüyor. Vururken de hastaneye götürmüyorlar. Sonuna kadar davacı olacağım.”

27 Eylül 2015 – Elif Şimşek (8 Yaş)

Diyarbakır'ın Bismil İlçesinde Dumlupınar Mahallesinde 3 katlı bir eve isabet eden polis veya silahlı militanlar tarafından atıldığı yönünde farklı iddialar bulunan bombaatar mermisi ya da roket sonucu, evde bulunan Elif Şimşek yaşamını yitirdi.

89 günlük bebek Miray İnce'nin Amcası Abdurrahman İnce – 27 Aralık 2015

“Evimizin karşısında bulunan tepedeki 4 katlı apartmanın üstünde keskin nişancılar vardı. Evimizin içine kırmızı ışıklar vurduğu için daha güvenli diye evin alt katına geçme kararı aldık. Miray halasının kucağında merdivenlerden inerken keskin nişancılar tarafından yüzünden vuruldu. İlk olarak 112 acil servisi aradık. Onlar bize 155'i aramamızı ve eğer güvenlikleri sağlanırsa geleceklerini söyledi. Bunun üzerine polisi aradık. Onlar da bize iki erkek ve bir kadın beyaz bayrakla dışarı çıkıp ambulansa gidebilirler dedi.”

Polis ekiplerinin izin vermesi üzerine babası Ramazan İnce, Yengesi Rukiye İnce ve kardeşi Abdülkerim İnce'nin Miray bebeği alarak dışarı çıktığını söyleyen İnce “Evden 200 metre uzaklaştıktan sonra bu kez aynı tepedeki Akrepten ateş açtılar. Açılan ateşle Miray bebekle beraber, babam ve yengem de vuruldu.”

H.Ç. – Cizre - Muharrem Erbek (16) ve Sabri Sezgin (18)'in Kuzeni

“Ben Cudi Mahallesinde oturuyorum. Dayımın oğlu 22 yaşındaki Murat Ekinci'de Cudi mahallesinde otururdu. Murat, 20 Ocak'ta keskin nişancılar tarafından vuruldu, cezanesi iki gün yerde kaldı. Daha sonra cenazesi ailesi ve HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız tarafından alındı. Ancak Murat vurulduktan sonra diğer kuzenlerim Muharrem Erbek ve Sabri Sezgin Murat'ın cenazesini almak için mahallede kaldılar. Sonra buradan çıkamayıp 1.bodruma sığınmışlar, daha sonra polisin saldırısıyla orada öldürüldüler. Bu yasakta bizim ve amcamların evi yakılmış, yıkılmış. Şimdi bir amcamda kalıyoruz, mutfakları yıkılmış, evin diğer yerleri duruyor, 25 kişi birlikte aynı evde kalıyoruz. Evin kapısı, penceresi yok, suyumuz, elektriğimiz yok.”

1.2. Sağlık Hizmetine Erişemediği İçin Yaşamını Yitiren Çocuklar

Sokağa çıkma yasakları süresince pek çok insanın sağlığa erişim hakkı ihlal edilmiştir. Sağlığa erişim hakkı, sadece yaralanan insanları değil, kronik hastalıkları olan, düzenli doktor kontrolüne gitmesi gereken insanlar içinde geçerlidir. Sağlık Hizmetine Erişemediği İçin Yaşamını Yitiren Çocuklar başlığında, kronik hastalığı olan çocuklara da yer verilecektir. Ayrıca yaralı olduğu halde sağlık hizmetine erişemeyen pek çok çocuk bulunmakta, ancak kimisinin göç etmesi, kimisine ilişkin de bir bilginin olmaması sebebiyle yaralanan pek çok çocuğun akıbetine ilişkin sağlıklı bir bilgi bulunmamaktadır. Bu başlıkta, sağlık hizmetine erişemediği için yaşamını yitiren çocuklara ilişkin bazı vaka ve tanıklıklar paylaşılacaktır.

30 Ocak 2016 – Sultan Irmak (16 Yaş)

Cizre’de 8 gündür bodrum katında yaralı bir şekilde mahsur kalan Sultan Irmak tedavi edilemediği için yaşamını yitirdi.

19 Ocak 2016 – Hüseyin Paksoy (16 Yaş)

14 Ocak Günü Cizre’de ayağından yaralanan ve 4 gündür tedavi edilmeyi bekleyen Hüseyin Paksoy için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne tedbir talebine ilişkin başvuru yapılmış, AİHM Hüseyin Paksoy’un yaşam hakkının ve vücut bütünlüğünün korunması amacıyla Türkiye’den yetkisi dahilindeki her türlü tedbiri alması gerektiğine karar vermiştir ancak Hüseyin Paksoy, sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanmaması sebebiyle 19 Ocak tarihinde yaşamını yitirmiştir.

6 Eylül 2015 – Muhammet Tahir Yaramış (35 Günlük)’in Babası Abdullah Yaramış

“Kendisi hasta değildi, yasak zamanında hasta düştü. Ancak sokağa çıkma yasağı ve ambulansın, doktorun gelmemesi sonucu yaşamını yitirdi. 06 Eylül 2015 tarihinde sabaha doğru yaşamını yitirdi. Öldükten sonra, 3 saat yanımızda kaldı. Sonra onu camiye getirdik. Bir cenaze daha oradaydı. Etrafına buz koyduk ama kokmaya başlamıştı”

18 Aralık 2015 – İbrahim Akan (15 Yaş)’ın Babası

“Oğlum İbrahim 18 Aralık günü tepelerde bulunan keskin nişancılar tarafından Sur Mahallesinde bulunan evimizin bahçesindeki tuvalet kapısının önünde vurularak öldürüldü. Saat akşam 6 gibi, yemek yedik. Damadımız Kadir de bizdeydi. Eve gidecekti. İbrahim Kadir’i yolcularken bahçemizde bulunan lavabonun önünde vuruldu. Damadım Kadir de kolundan ağır bir şekilde yaralandı ve bir süre İstanbul’da tedavi gördü, halen iyileşmiş değil. Ambulansı 20 defa aradık ama ambulans gelmedi. İbrahim saatlerce yaralı bir şekilde yerde kaldı. Gece saatlerinde amcası İbrahim’i hastaneye götürdü ve kan kaybından hayatını kaybetti. Doktor ‘erken gelse kurtulabilirdi’ demiş. İbrahim’in otopsi Şırnak’ta yapıldı ve Cizre’ye gömüldü. Bize hastaneden haber verdiler ve cenazeyi almamızı söylediler. Ama o kadar yoğun saldırı altındaydık ki, cenazemizi hastaneden almaya gidemedik. Evlerimizden çıkamadık, oğlumun cenazesini alamadık ve 28 gün sonra oğlum devlet tarafından Cizre’ye gömüldü. Şu an gömüldüğü yeri biliyorum ve mezarını ziyaret ediyorum. 24 gün boyunca Sur’da mahsur kaldık ve 25.gün buradan çıkarak yakın köylere gittik. 4-5 gündür yine evimize dönmüş durumdayız. Evlerimizde çok büyük hasarlar var. Kapılarımızı balyozlarla kırıp içeri girmişler. Oğlumun otopsi raporunu alamadık, bize henüz de verilmiş değil. İbrahim için 112’yi aradığımızda 112 bize “devlet gelmemize izin vermiyor gelemiyoruz” şeklinde cevap veriyordu. 115’i de aradık, çıkacağız dedik, can güvenliğiniz yok çıkmayın dediler, bize yardıma kimse gelmedi. Evimizdeki tüm eşyaları kırmışlar. TV, çamaşır makinası, kapı, su deposu hepsi kırılmış. 9 battaniyemiz alınmış. Maddi manevi zararımız büyük.”

Cudi Mahallesinde Bir Anne

Cudi Mahallesinde bir anne, çocuğunun bronşit olmasına, nefes alamaz hale gelmesine karşın onu hiçbir şekilde hastaneye götüremediğini beyan etmiştir;

“Sirkeli su ile idare ettik. Hastalandı, çünkü buz gibi suda yıkanmak zorunda kaldı çocuklarımız.”

- Cizre’de yapılan gözlemler esnasında birçok ebeveyn, çocuklarının düzenli sağlık kontrollerinin, aşılarının yapılmadığını dile getirmiştir.³

1.3. Çatışma Atıkları ve Çevresel Riskler Sebebiyle Yaşamını Yitiren Çocuklar

Sokağa çıkma yasakları sırasında gerçekleşen çatışma ve operasyonlarda kullanılmış ancak patlamamış mühimmat, kopmuş elektrik kabloları, yıkıntı evler gibi çevresel faktörler çocukların yaşam haklarını tehdit edecek riskleri içermektedir. Çocukların yaşamlarını yitirmelerine sebep olan bu riskler, kesinlikle önlenemez olmakla birlikte, devletin bu risklerden çocukları koruması da devletin bir yükümlülüğüdür.

16 Ağustos 2015 tarihinden 1 Haziran 2016 tarihine dek sokağa çıkma yasakları süresince yaşamını yitiren 80 çocuktan en az 10 tanesi, henüz patlamamış olan çatışma atıklarının patlaması sebebiyle yaşamını yitirmiş, en az 15 çocuk ise yaralanmıştır.

İnsan hakları örgütlerinin hazırladığı rapora göre Cizre halkı çatışma atıkları yüzünden çok fazla patlama olduğunu belirtmişlerdir. Bu bilgi göz önünde bulundurulduğunda, çatışma atıkları yüzünden 25’den fazla çocuğun zarar görmesi, oldukça kaygı vericidir. Çocuklar İçin Barış Girişimi, 8-11 Nisan 2016 tarihinde çocukların kendilerini patlayıcı maddelerden koruyabilmeleri için çocuklarla çalışmalar yapmak üzere Cizre’ye gitmiş, ancak çalışmalara başlandığı esnada 5 tane zırhlı araç ile gelen güvenlik güçleri bu çalışmaların yasak olduğunu, öncelikle kaymakamlıktan izin alınması gerektiğini ifade etmiştir. Talep edilen izinlere olumsuz yanıt verilmiş, çalışma yarıda kesilmiştir.

Çatışma atıkları sebebiyle yaşamını yitiren çocuklara ilişkin bazı örnek vakalar aşağıda belirtilmiştir.

8 Ekim 2015 – Hasan Yılmaz (Yaş 9)

Diyarbakır’ın Silvan İlçesi’nde 8 Ekim 2015’te, bir oyun alanında patlamamış mühimmatın infilak etmesi sonucu Hasan Yılmaz (9) yaşamını yitirdi, aynı aileden yine yaşları 10’dan küçük olan 3 çocuk da yaralandı.

31 Mart 2016 – Harun Çağlı(4) ve Ayşegül Geçit(6)

Cudi Mahallesi’nde boş arazide buldukları bir cisimle oynamaya başlayan Harun Çağlı (4) ve Ayşenur Geçit (6) cismin patlaması sonucu yaşamını yitirdi.

15 Mart 2016 - Müslüm İlhan (8)

8 yaşındaki Müslüm İlhan İdil’de bulunduğu bir cismin patlaması sonucu yaşamını yitirdi.

15 Mayıs 2016 – Enes Erdem (9)

Silopi’de oyu oynayan yaşları 8 ile 12 arasında değişen 4 çocuğun buldukları cismin patlaması sonucunda 9 yaşındaki Enes Erdem yaşamını kaybetti.

³ 14.12.2016 – 02.03.2016 79 Günlük Sokağa Çıkma Yasağı, Cizre Gözlem Raporu, 31 Mart 2016.